

**POHJA
GENNÄS
Rakenteiden kartoitus
kahdella alueella
syksyllä 2004**

Timo Jussila ja Hannu Poutiainen

Sisältö:

Perustiedot	3
Kartta: kartoitetut alueet	4
N-osa, Gennäs 5	5
Rakenteet	5
Riihen länsi-luoteispuoleinen alue	7
Yhteenvedo	7
Kuvat	8
Rakennekartta 1:250	13
Yleiskartta 1:500.....	14
S-osa, Gennäs 7	15
Rakennekartta 1:100	17
Yleiskartta 1:1000.....	18

Dokumenttiin upotetut kartat eivät ole mittakaavassa.

Liite: kartat tulostettuna mittakaavaan

Kansikuva: Pohjoisosassa olevan riihen koillispuolinen alue koilliseen.

Perustiedot

- Alue:* Degerbyjärven itärannalla, Gennäsin tilalla RN:o 137 kevään 2004 inventoinnissa havaittujen rakenteiden kartoitus kahdella maastonkohdalla: alueen pohjoispäässä (Gennäs 5) ja alueen eteläpäässä (Gennäs 7).
- Tarkoitus:* Rakenteiden paikantaminen ja tulkitseminen.
- Tavoite:* Rakenteet kartalle, sekä riittävän tiedon hankinta niiden funktiosta ja säilyneisyydestä, joka mahdollistaa alueen maankäytön eksaktin suunnittelun.
- Työaika:* Kenttätyöaika: 11.11.2004.
- Kustantaja:* Seppo Lamppu Tmi.
- Tekijä:* Mikroliitti Oy, Hannu Poutiainen ja Timo Jussila.
- Aiemmat tutkimukset:* Kartanon päärakennuksen kellarin tutkimus 1980-luvulla, Museovirasto rak.hist.os. Alueen inventointi keväällä 2004, Rostedt & Jussila.

Paikannuskartta 1:100 000 ja 1:20 000

Nettiversiossa ei ole karttoja

N-osa, Gennäs 5

Rakenteet

Alueen pohjoisosassa olevan riihen (betoniperustuksilla oleva iso puurakennus) koillispuolella havaittiin keväällä 2004 kiukaan jäännös, sekä epämääräisiä muita kivirakenteita. Marraskuussa 2004 jäänteet kartoitettiin. Alueelle tehtiin koekuoppia mm. metallinilmäsimen johdattamana, sekä tutkittiin pintamaaperää 5 cm ja 1,5 cm läpimittaisilla maakairoilla. Alueella havaittiin seuraavat rakenteet (numero viittaa kartalla olevaan numeroon, koordinaattien arvioitu tarkkuus +/- 1,5 m):

1 Kiukaan raunio.

Koko 4 x 2,9 m, korkeus n. 70 cm. Palaneita kiviä, nokea. Ohuen turpeen ja heinäkasvillisuuden peittämä. Keskipisteen koordinaatit: 6669 511, 2478 785.

Tulkinta: selvä kiukaan jäännös.

2 Kivirakenne.

Koko 3,5 x 2,5 m, korkeus n. 0,4 m. Kivet osin paljaana, osin kasvillisuuden peittämä. Raunio on hieman alempana rinteessä kuin kiuas 1. Sen molemmin puolin on kaivuun jälkiä. Keskipisteen koordinaatit: 6669 516, 2478 783.

Tulkinta: mahdollisesti kiukaan jäännös.

3 Laakakivi.

maan tasossa oleva ohuen sammaleen osin peittämä kivi. Koko 1,3 x 1 m. Vieressä iso irtolohkare, joka työnnetty paikalle myöhemmin. Koordinaatit: 6669 508, 2478 789. Tulkinta: porraskivi.

4 Kivirakenne.

Kivirivi, n. päänkokoisista tai hieman isommista kivistä, maapenkan reunalla. Rivin pituus 7 m. Koordinaatit rivin päistä: 6669 518, 2478 790 ja 6669 513, 2478 795. Tulkinta: rakennuksen perusta. Paikalla olleen rakennuksen koillisseinä.

5 Maavalli.

Matala, laakea, vallimainen maarakenne pellon reunassa, alkaen pari metriä riihen seinästä, jatkuen pellon reunan suunnassa koilliseen n. 20 m matkan. Vallin leveys on n. 5-6 m. Vallin luoteissivu on paikoin jyrkkä, muutoin loiva. Valli on kiven ja maan sekainen, heinäkasvillisuuden peittämä. Pintamaa peltomultaa, seassa harvakseltaan tiilen paloja ja eri kokoisia kiviä, pään kokoisista nyrkin kokoihin. Kivet luonnonkiviä, joissa ei palamisen merkkejä.

Vallille tehdyssä koekuopassa saveksisen multakerroksen paksuus n. 20 cm, sen alla hiekkaista moreeniä, joka vaikutti puhtaalta. Koekuopassa tiilen muruja (punaista tiiltä, sekä yksi pala ruskeaa huonolaatuista tiiltä tai palanutta savea), sekä yksi palaneen luun fragmentti. Koordinaatit päistä: 6669 504, 2478 786 ja 6669 493, 2478770.

Tulkinta: valli on suhteellisen nuori, raivausvalli. Oletettavasti riittä rakennettaessa on raivattu ja tasoitettu kulku-ura riihen koillisseinän ovelle, jolloin pintamaata on puskettu valliksi uran kaakkoispuolelle. On myös mahdollista, että vallin maa-aines on osin pe-

räisin riihen perustuksista. Vallin keskellä on iso haruskivi. Maa-aineksen seassa erikäistä asutusjätettä. Luun pala voi olla yhtäläillä kivikautinen kuin historiallinenkin.

6 Kiveys ja kivirivi.

Harvahko kivirivi alarinteeseen. Kivet maan pinnalla, paljaina, mutta heinäkasvillisuuden peitossa. Kivet n. 30-40 senttisiä lohkareita. Rivin pituus n. 7 m. Rivin kaakkoispäässä on ohuen turpeen ja heinäkasvillisuuden peittämä matala kivikko, laajuudeltaan n. 4 x 5 m. Kivet ovat isohkoja, saman kokoisia kuin kivirivissäkin. Kivirivin viereen ja kivikon luoteispuolelle tehdyssä koekuopassa oli ohut peltomultakerros, jossa joitain tiilen muruja. Sen alla pohjamoreeni. Hiiltä tai nokea ei havaittu. Kivikon keskipisteen koordinatit: 6669 506, 2478 771, kivirivin päät: 6669512, 2478 769 ja 6669 507, 2478 774. Tulkinta: muodon perusteella kyseessä voisi olla rakennuksen perustan jäänteet. Rakennus olisi ollut aitta tms. varastorakennus, josta ei maaperään ole jäänyt likaa, nokea tms. On myös mahdollista että kyseessä on raivauskivikko.

7 Kivirivi.

Kiukaan 1 koillispuolelta, kiukaasta n 7 m alarinteeseen alkaa kivirivi, joka jatkuu koilliseen alarinteeseen n. 17 m. Alapäässä kivirivi leviää matalaksi kivikoksi. Kivet 50-30 cm kokoisia. Kivirivin päät: 6669 515, 2478 776 ja 6669 525, 2478 762.

Tulkinta: kiviaidan jäänteet ja/tai raivauskivikko.

8 Maarakenne.

Matala ja laakea, loivareunainen maakasa, pitkänomainen. Riihen puoleisella sivulla jyrkkäreunainen. Peltomultaa ja moreenimaata sekaisin. Ei löytöjä.

Tulkinta: riihen lounaispäässä on syvä kuoppa jossa riihen betoniperusta ja kellariaukko. Kuopan koillispuolella tuettu jatkamalla betoniperustaa seinämänä 5 m riihen seinästä luoteeseen. Sen jälkeen seinämä jatkuu mataloituvana maavallina. Kyseessä on aivan ilmeisesti riittä rakennettaessa kasatusta läjitysmaasta.

Koekuopista tehdyt havainnot

Kiukaan 1 ja kivirivin 4 ja porraskiven 3 välille metallinpaljastimen antamien signaalien perusteella tehdyistä koepistoista tuli esiin vanhoja nauloja. Suurin osa nauloista oli tehdastekoisia (varhaisia teollisesti tuotettuja nauloja), mutta joukossa oli myös taottuja nauloja. Naulojen lisäksi tuli tankoraudan (5 mm halk.) kappaleita. Yhdestä pistosta tuli rautainen esine ja peltipurkin kappale (kuvassa oik.). Kaikissa koepistoissa oli runsaasti tiilenmuruja ja jokunen laastinkappale. Maaperä em. alueella oli humuksensekainen moreenimaa, pinnasta hyvin tumma. N. 10-20 cm syvyydellä oli jo puhdas pohjamoreeni.

Kiukaan 1 lounaispuolelle tehdyssä koekuopassa oli ohut peltomultakerros, jossa pinnassa runsaasti tiilenpalloja. n. 10 cm paksun multakerroksen alla oli tiivis sorainen moreenimaa, joka vaikutti poljetulta pihatantereelta (kuva alla).

Kivirivin 6 ja kiukaan 1 välillä tehdyssä kuopassa oli pinnassa n. 15 cm paksu multakerros ja sen alla moreenimaa. Kuopassa havaittiin jonkin verran tiilenpaloja.

Vallin 5 viereen tehdyssä koekuopassa oli 15 cm paksu multakerros ja alla moreenimaa. Pinnamaassa harvakseltaan tiilen paloja.

Alarinteeseen tehdyissä koepistoissa ja kairanäytteissä ei havaittu mitään poikkeavaa: ohuen peltomultakerroksen alla puhdas moreenimaa.

Riihen länsi-luoteispuoleinen alue

Muutamien koekuopin ja kairauksien, sekä silmämääräisin havainnoin keinoin tutkittiin myös riihen länsi-luoteispuoleista metsä ja niittyalueita. Riihen luoteispuoleinen alue on täysin myllätty ja kaiveltu. Alueella on läjitettyä maata, topografia ei ole alkuperäinen. Kauempana lännessä on rantaan laskevassa loivassa rinteessä niitty, jossa ei nyt, kuten ei keväälläkään havaittu mitään rakenteiden tms. jäänteitä, vaan alue vaikuttaa käyttämättömältä.

Yhteenveto

Riihen koillispuolelle hahmottui selkeä rakennuksen paikka rakenteiden 1, 3 ja 4, sekä koekuoppien perusteella. Rakennus on ollut kooltaan n. 7 x 11 m. Rakennus on ollut suhteellisen nuori, ilmeisesti käytössä vielä 1900-luvulla. Oletettavasti paikalla on ollut aiempi tai aiempia rakennuksia hieman eri tavoin sijoittuneena (kiviraunio 2), niin että vanhemman rakennuksen perustuksia on käytetty uudessa. Kulttuurikerros rakennuksen kohdalla ja sen välittömässä läheisyydessä on suhteellisen ohut mutta vahva. Kyseessä on ollut asuinrakennus. Paikalla tiedetään maakirjakartan perusteella olleen rakennuksen 1600-luvun puolella välissä (ks. kartta kevään inventointikertomuksessa) ja vielä isojakokartassa 1700-luvun lopulla. Eri aikainen materiaali on sekoittuneena ohueen kulttuurikerroksen, niin että viimeisen käyttövaiheen aikainen resentti materiaali dominoi. Startigrafiaa ei näytä olevan. Paikan tutkimuksellinen arvo on kyseenalainen.

On mahdollista, että kivirivi ja kiveys 6 olisi jääne jonkin varistorakennuksen, kenties aitan, sijasta. Sen maaperässä ei näytä olevan mitään säilynyttä kulttuurikerrosta, joten jäänteen tut-

kimusarvo lienee hyvin vähäinen. Pihamaan rakenteina on säilynyt oletettava kiviaidan jäännöksi, kivirivi 7. Jäännös voi liittyä myös pelto- tai puutarhaviljelyyn, jolloin se olisi luonteeltaan enemminkin raivauskivikko.

Muutoin alue vaikuttaa olevan varsin myllätty. Maata on siirretty ja kasattu. Maakasat ja kairaukset lienevät peräisin ilmeisesti vielä pystyssä olevaa betoniperustaista riittä rakennettaessa. Sitä ennen on paikalla täytynyt olla pelto- puutarhaviljelyä todetun rakennuksen pohjan ympärillä.

Riihen rannan puoleinen ja lounaispuoleinen alue on täysin modernin mylläyksen muokkaama ja kauempana käyttämätöntä niittyä tai vanhaa peltoa, eikä alueella näytä olevan mitään suojelemisen tai dokumentoimisen arvoista.

Esitän harkittavaksi, kannattaako nyt todettuja rakenteita suojella lainkaan niiden tutkimusarvon perusteella.

Kuvat

Rakennuksen paikka, rakenteet 1-4. kuvattu koilliseen.

Hannu Poutiainen rajaa "porraskiveä, rakenne 3

Edessä "porraskivi" (3) ja takana kiuas (1)

Rakenne 4, rakennuksen perustan jäänne, kivirivi merkitty linjakepein.

Maavalli, rakenne 5

Rakenne 6, kivirivi merkitty linjakepein. H Poutiainen seisoo kiveyksen lounaisreunalla.

Kivirivi 7 merkitty linjakepein. Rivi jatkuu haapojen taakse.

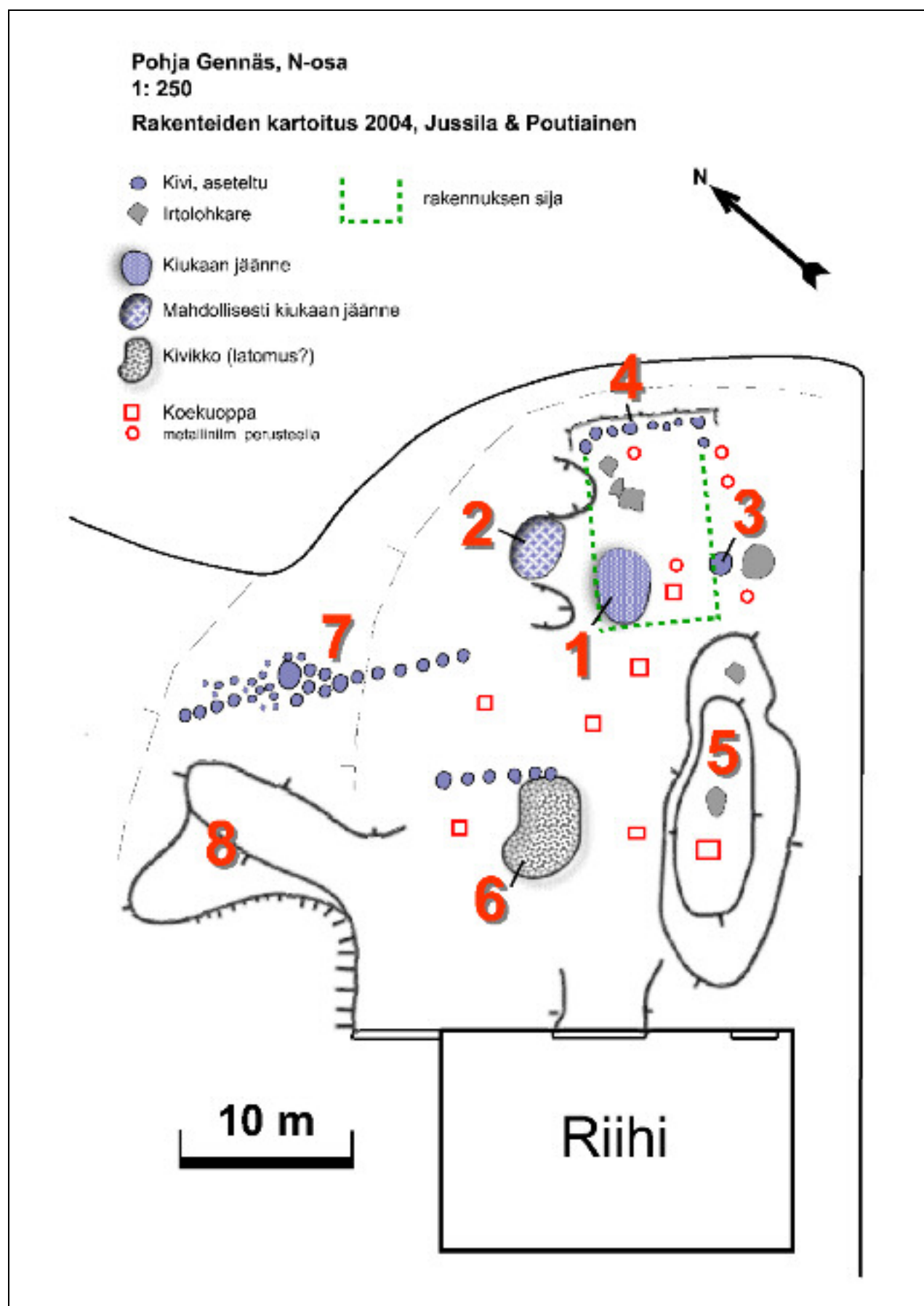

Kivirivin 7 "alapää" linjakepin kohdalla, läjitetyn maan reunalla.

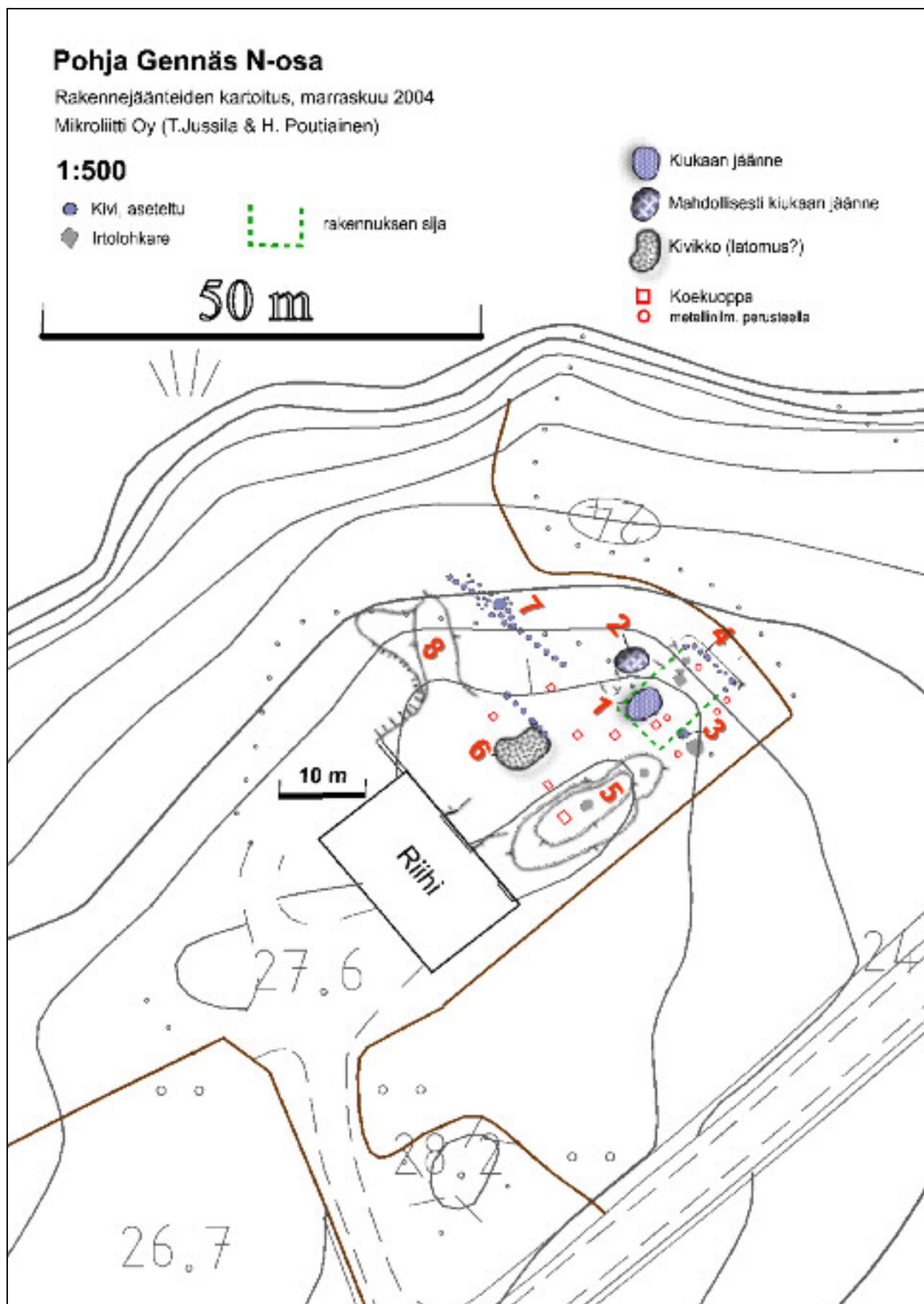

Riihen länsipuolinen alue. Kartoitetut jäänteet riihen takana. Kuvattu koilliseen.

Rakennekartta 1:250

Yleiskartta 1:500

S-osa, Gennäs 7

Museoviraston tutkija Marianne Niukkanen havaitsi kesällä 2004 alueella käydessään Gennäsniemenkärjessä, kallion kupeessa kivirivin. Rakenne kartoitettiin marraskuussa 2004.

Kivirivi sijaitsee metsämaassa aivan jyrkän sammaleen peittämän avokalliorinteen kupeessa, sen itäpuolella olevalla metsäisellä tasanteella, pellon reunasta (tieuran ja metsän reunasta) 15 m länteen. Koordinaatit: 6669 121, 2478 423. Kivirivi koostuu 60-30 cm kokoisista kivistä ja se on 6,5 m pitkä. Kivirivi on maan pinnalla ja kivien pinta on näkyvässä. Kivirivin eteläpäässä on turpeen peittämä kivikko. Metallinpaljastimella kivirivin vierustoja tutkittaessa löytyi ainoastaan haulikon hylsyjä ja yksi tinapaperin suikale (savukeaskista). Maaperässä ei ollut mitään kulttuurikerrokseen viittaavaa, vaan normaali hienoaineksisen moreenimaan ohut podsolmaannos. Aivan kivirivin eteläkupeessa havaittiin koekuopassa hyvin tummaa turpeensekaista maata, ei kuitenkaan hiillostaa tai kekäleitä. Maakerros tällä kohden oli 20 cm paksu kallion päällä. Tumma alue oli hyvin suppea. Kyseessä saattaa olla merkki tulenpidosta tms. ihmisperäisestä toiminnasta, mutta myös luonnollinen selitys on mahdollinen

Tulkinta: Kiveys saattaa olla jäännös rakennuksen perustasta. Kyseessä olisi silloin varastorakennus tms., jossa toiminta ei ole tuottanut maaperään näkyvää kulttuurikerrosta. Myös raivauskivikko on mahdollinen selitys.

1644 maakirjakartassa (ks. kevään 2004 inventointikertomus) on alueelle merkitty rakennus, joka tosin kartan perusteella olisi sijainnut etelämpänä, vanhan pellon pohjoisreunan tietämillä, jyrkän rinteiden alaosassa. Sillä alueella tehdyt vähäiset ja satunnaiset kairaukset, sekä silmä-määräiset pinnalliset havainnot eivät kuitenkaan tuottaneet mitään merkkejä jotka voitaisiin tulkita rakennuksen sijaksi. Tien laidalla pellon reunassa on rinteiden juurella kiven ja maan sekainen lyhyt valli, joka selvästi vaikuttaa olevan modernin raivauksen tulosta.

Foto: Gennäs, 11.11.04, S-osa_kiveys_kaakkoon

Kiveys kuvattuna kaakkoon.

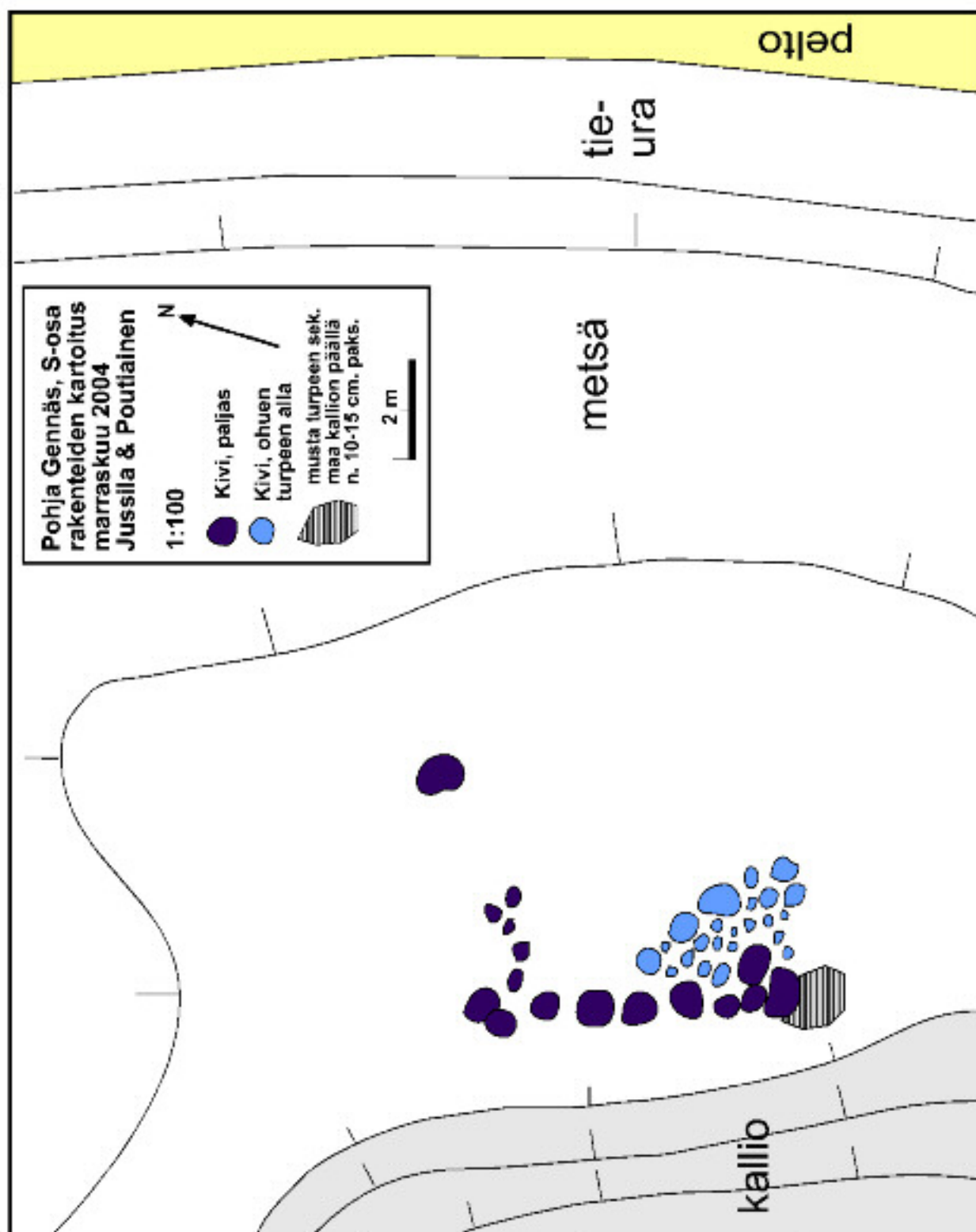
Kiveys kuvattuna etelään.

Koekuoppa kivrivin eteläpäässä, tumma maa ja koekuoppa rivin itäreunalla.

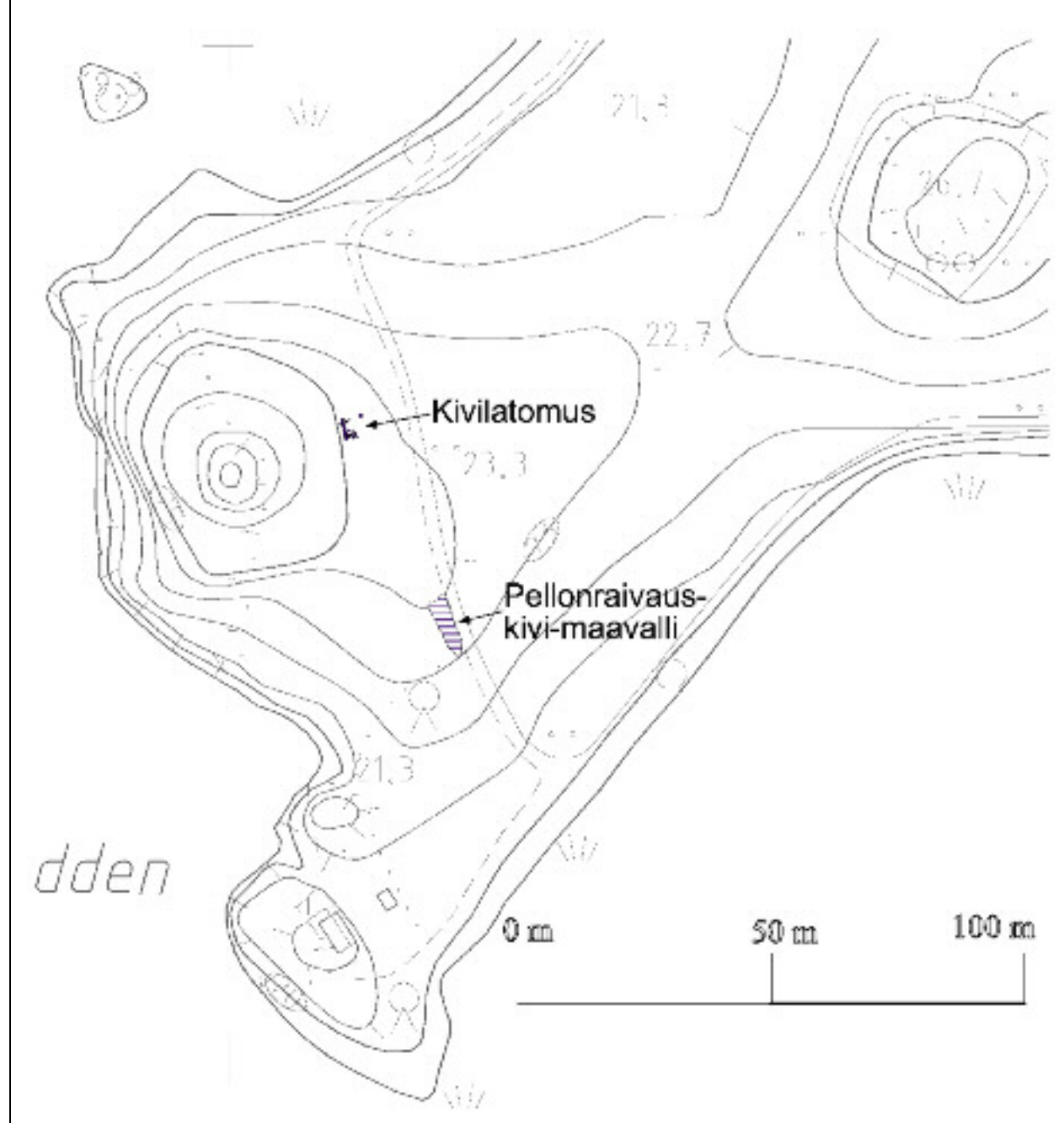
Rakennekartta 1:100

Yleiskartta 1:1000

Pohja Gennäs, eteläosa
Rakenteiden kartoitus
Jussila & Poutiainen 2004

1:1000

Liite:**Kartat tulostettuna mittakaavaan**

Toimitus-CD:llä kartat ovat mittakaavassa erillisissä tiedostoissa sekä eps että pdf muodossa. Lisäksi bittikarttakuvina tif ja png tiedostoissa.